

«Οψη από άεροπλάνο της γερμανικής πόλης Ξάντεν. Στό βάθος διακρίνεται τμήμα της ρωμαϊκής άποικιας Colonia Ulpia Traiana με τό άνασταλωμένο μέρος τών τειχών και τού άμυφιθεάτρου της.»

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

«Τά σημεια είναι ή πρώτη υλη για καλύτερο αύριο»

“Οπως έχει ήδη άνακοινωθεί έδω και άρκετόν καιρό (θλ. και Αρχαιολογία, τεύχος 12, Αύγουστος 1984, σελ. 89) μεγάλοι έλευθεροι χώροι, χώροι πράσινου καθώς και άρχαιολογικοί χώροι της Αθήνας θά ένοποιθουν και θά αναμορφωθούν, με βάση κοινά σχέδια τού ΥΧΟΠ και τού ΥΠΠΕ. Μέ αύτό τόν τρόπο παρουσιάζεται γιά τήν Αθήνα μοναδική εύκαιρια νά άποκτήσει μεγάλο άρχαιολογικό πάρκο, πού νά συνδυάζει άρμονικά τήν άναψυχή με τήν παιδεία, τήν ξεκούραση και τή χαλάρωση με τό ένδιαφέρον και τήν πρόκληση γιά μάθηση.

Παρόλο πού δέν είναι γνωστό κατά πόσον έχει προχωρήσει τό σχέδιο αύτό, άν πλανιέται άκομη στόν άέρα ή δην άποτελεί μόνο προσφίλες καταφύγιο των προεκλογικών προγραμμάτων τών κομμάτων, κρίθηκε άναγκαιο νά έκτεθούν μερικές ίδεες έδω, πού έχουν στόχο τους νά δείξουν ότι μέ λίγα χρήματα, άλλα άρκετή φαντασία και καλή θέληση, μπορεΐ νά μεταμορφωθούν κυριολεκτικά οι βαρετοί μας άρχαιολογικοί χώροι σέ πόλους έλεγης δλου τού πληθυσμού και πρώτα πρώτα κυρίως τών παιδιών.

Πάνος Δ. Βαλαθάνης

Αρχαιολόγος

Τό Αρχαιολογικό Πάρκο στή γερμανική πόλη Ξάντεν (XANTEN)

΄Αφορμή γι' αυτές τις σκέψεις και τις ίδες απότελεσε η επίσκεψη μου στο χραικολογικό πάρκο, που έχει δημιουργηθεί, δίπλα στην πόλη Ξάντης της Βόρειας Ρηγιανίας - Βεστφαλίας, στη ΔΕ Γερανία. Εκεί, δίπλα στη σύγχρονη πόλη, άνασκαφήκαν τά ερείπια της ρωμαϊκής άποικης Colonia Ulrica Traianea (CUT), που ίδρυθηκε γύρω στο 100 μ.Χ. από τό ρωμαϊού αυτοκράτορα Τραϊανό, μπό τόν όποιο πήρε καί τό ονόμα τά.

Η αποκία χτίστηκε σε έπικαιρο σημείο στη μητρόπολη του παταγού Λίππε (Lippe) με τά Ρήνο και κοντά σε δύο προϋπάρχοντα ρωμαϊκά στρατόπεδα, για να έγκατασθούν εκεί πολίτες που έυπρεπούσαν έμμεσος στρατιωτικές άνάγκες, πολλοί υπότοιχοι Κέλτες και Γερμανοί, καθώς και βετεράνοι των ρωμαϊκών Στρατών.

Η CUT κάλυπτε έκταση 73 έκταρια, ήταν χτισμένη κατά το ίπποδρομείο σύστημα και περιβαλότων από τείχος με πύλες και πύργους κατά διαστήματα. Οι κάτοικοι της, που θά πρέπει νά έφθαναν τους 10.000, ήταν γεωργοί, βιοτέχνες και κυρίως έμποροι, που έμπητρευόνταν το έμποριό άναμεσα στήν αυτόκρατορία και στά ντόπια γερμανικά φύλα, χάρη στο λιμάνι πού διέθετε ή πόλη στο Ρήγο (διαπιστώθηκε ξύλινη απόθηκρα). Επειτα άπο όρκετη ευάλωρεια το 20 και 30 αι. μ.Χ., πού διαπιστώνεται άπο τά πλούσια εύρημάτα, τά νομίσματα και τά πολύτιμα άντικειμένα, φαίνεται πώς η CUT σταμάτησε νά ζει επειτα από τα μέσα του 4ου αι. μ.Χ.

Η δημιουργία τοῦ πάρκου

Τίς λαθρείς ή έραστεχνικές άνασκαφές του 19ου αι., πού έφεραν στο φώς τα πρώτα στοιχεία της πόλης, τίς διαδέχτηκε τό 1935 ή πρώτη έπιστημονική έρευνα, από το Rheinisches Landesmuseum της Bόννης. Αύτη άποκάλυψε τά έρειπα τού άμφισθεάτρου, που λόγω της μοναδικότητάς του στην περιοχή έκεινη, συντηρήθηκε και άποτελεσε για πολλά χρόνια πόλο έλξης τών τουριστών.

Έκτεταμένες σωστικές άνασκαφές, που άκολούθησαν τήν ανοικοδόμηση της πόλης Ξάντεν μετά τον πόλεμο, άποκαλύψαν πολλά οικοδομήματα στό δυτικό τμήμα της, τά όποια δύμως, θυσιάστηκαν κάτω άπό τά

σύγχρονα κτίρια. Στίς όρχες της δεκαετίας του '70 ή CUT διέτρεψε άμεσο κίνδυνο, αυτή τη φορά στο ανατολικό τμήμα της, που είχε μείνει άλογκο. Σ' αυτόν το χώρῳ σχεδιάζονταν να χτιστούν οι έγκαστασάσιες μεγάλους συγκροτήματος διακοπών και ανάψυξης, με έπικεντρω το μεγάλη λίμνη πάνω ακριβώς διπλά τά χρώμα ερείπια. 'Ο κίνδυνος για την υπαρξη της πόλης των κυριολεκτικά «πρό των πυλών» της.

Αυτή τη φορά, δημος, οι χραισιόλογοι άρνηθηκαν να περιοριστούν σε ωφελητή άνασακφή, και άντεδρασαν δυναμικά, προτείνοντας νά μετατρέψουν το χώρο και τά ερείπια της πόλης σε χραισιολογικό πάρκο, έντασσοντας τά μνημεια όργανικά μέσα στον πλατύτερο χώρο ανάψυξης και απασχόλησης του έλευθερου χρόνου. 'Η πρόταση του Rheinisches Landesmuseum της Βόννης έπιεσε μέσως τούς πολιτικούς και τις Τοπικές 'Άρχες, που ένδιαφέρονταν τότε να δημιουργήθουν τέτοια χώρων κοντά στις άσφυκτουπούς βιομηχανικές περιοχές, όπως το Ρούρ. Γρήγορα απλατυτήρωθκαν τά χώραφια, δόθηκαν τά άναγκαια χρήματα και τέθηκε σε έφαρμογή μεγάλο πρόγραμμα άνασακφής, συντήρησης και αναστήλωσης (οι μερικές περιπτώσεις άλογκωριτικής ανοικοδόμησης) τους παραπάνω τόπους αύριας.

των κτιρίων και των ευρημάτων. Έτσι το 1972 άρχισαν οι συστηματικές ανασκαφές και τό καλοκαίρι του 1977 δόθηκε τό πρώτο τμήμα τού πάρκου στο Κοινό. Από τότε ώς σήμερα, από τη μάια έβδομούσθιον οι ανασκαφές για την άποκλιψυ δόλκηρης της πόλης, και από την διλή συνεχίζονται και δόλοκλινωνται οι αναστολικές έργασιες στά άποκλιτόπευμα μνημεία για νά ενταχθούν και αύτά στο άρχαιολογικό πάρκο.

Σύντομη περιήγηση

Τό πιο έντυπωσιακό μνημείο της πόλης, που φάνεται και από την έθνική δόδο, είναι τό αναστηλωμένο αών. 6.6 μ. ψήφος νοτιοανατολικό τμήμα του τείχους της, καθώς και οι πύργοι και οι πύλες της άνατολικής πλευρές. Όπου δέν έχει αναστηλωθεί τό τείχος, η πορεία του δηλωνεται με ύψηλούς καλοκαλεμένους θάμνους. Ό επισκέπτης, άφοι αφήσει τό αύτοκίνητο του στην επιχωμάνευση σημερα δέθη του όφρων λιμανιών, μπαίνει στην πόλη από μικρή πύλη και, παρακόπιμποντας την πλάγια με άνακτα σκευασμένον Εύλινο στέγαστο, βο

Landschaftsverband Rheinland
Rheinisches Landesmuseum Bonn

Archäologischer Park Xanten

Kurzführer

2,-DM

Τό μερικώς άνακατασκευασμένο άμφιθέατρο της CUT και σε πρώτο έπίπεδο άναπαράσταση του άρχαιού γερανού.

Κάτοψη τῆς CUT μέ τή θέση τοῦ λιμανιού καὶ τῶν κυριότερων οἰκοδομημάτων ποῦ ἔχουν ὡς τώρα ἀνασκαφεῖ.

Τά άναστυλωμένα τείχη της πόλης μέ τις έπαλξεις και τών ξύλινο περιδρομού τους. Στό βάθος ό πύργος της ΝΑ γωνίας.

σκεταί μέσα σέ έναν άπό τούς τετράγυνους πύργους τού τείχους. Έκει, ύπάρχει στρωματογραφία της έπιχωσης τού πηγαδιού, μέ τήν όποια, καθώς και με τά άναρτημένα κείμενα καί τά σχέδια, δίνεται ή γενική εικόνα της ιστορικής διαδρομής της πόλης. Επειτα, μέ έσωτερη ξύλινη σκάλα άνεβαίνει στό τείχος και περπατάει πάνω στόν ξύλινο περιδρομό του, πάρνοντας κάποια ίδεα τών χώρων και τών εικόνων που είχε ό αρχαίος πολεμιστής καί κάνοντας διάφορους, άλλους συσχετισμούς (πολιορκία, δύμνα κλπ.).

Έπομενος σταθμός τού περίπατου είναι τό έν μέρει άναστηλωμένο άμφιθεάτρου, που έχει σήμερα θέσεις γιά 3.000 θεατές καί χρησιμοποιείται γιά παραστάσεις καί άλλες έκδηλωσεις. Τό μή κατασκευασμένο τήμα τού άμφιθεάτρου έχει άφεθεί ήμιτελές σε διαφορετικά στάδια της άνοικοδόμησής του, έτσι ώστε σε θεατής νά καταλαβαθίνει άμεσως τήν ύποδομή του κτηρίου καί τή λειτουργία τών ύποκειμένων ἀρχιτεκτονικών στοιχείων. Έκει δίπλα έχει κατασκευαστεί καί τό δυοιώνα όρχασιον παρανού, ολόφανερο γιά να δινεται κάποιο μέτρο τών τεχνικών κατακτήσεων της Αρχαιότητας καί νά αποφεύγονται οι ἐρωτήσεις τύπου: μά πώς τά φτιαχναν αύτά οι Αρχαίοι; Άλλα τό έπικεντρο τής ζωής καί τής δραστηριότητάς τών παιδιών θρίσκεται στόν παιδόποτο, που έχει τή μορφή ρωμαϊκής πόλης. Ή «πόλη» αύτη, που είναι προστιθή από μά «γέφυρα» και ένα «ύδραγμαγείο», περιθάλλεται

άπό «τείχος», όπου τά παιδιά μπορούν νά σκαρφαλώνουν καί νά παίζουν «πόλεμο». Μέσα στήν «πόλη» ύπάρχουν μικρό «θέατρο» γιά τή χρήση τών ίδιων τών παιδιών, κούνιες και τραμπλές γιά τους μικρότερους, καθώς και «σπίτι» μέ άτριο, που είναι κατάλληλο γιά κρυφτό καί κυνηγητό. Και όλη αύτά μόνο άπό κορμούς και κλαδιά δέντρων, φυτεμένων μέσα στήν δημόρο, άληθην πρόκληση γιά πρωτότυπο καί δημιουργικό παιχνίδι.

«Άλλη έξιμη ίδεα είναι ή άνασθωση τών παιδικών παιχνιδιών της Αρχαιότητας. Πάνω σέ ξύλινα τραπέζια έχουν σχεδιαστεί τά ρωμαϊκά ἔπιτραπέζια παιχνίδια (Ludus XI. Scriptorum, Ludus Latrunculorum, τρίλιζες κλπ.) καί κάτω στό έδαφος τά έγγιμα (Nuces Castellatae, Delta, Orcæ κλπ). Έται τά παιδιά, άλλα καί οι μεγάλοι, με τήν καθοδήσην σπουδανών τών Παιδαγωγικών Σχολών, περνούν εύχριστα τήν ώρα τους μέσο σε πρωτότυπο καί ένδιαφέρον περιβάλλον. Στούς τούχους παραστάσεις παιδιών που παίζουν τά ίδια παιχνίδια (άπο γύγγες καί άλλα έργα τέχνης), καθώς καί ό τρόπος παιξιμάτος.

«Άλλη πρωτοτυπία είναι καί ή άναπαράσταση τής κατόψεως μεγάλης ρωμαϊκής οικίας, πάνω αρέ «ινσουλά», που δέν έχει άνασκαφεί, όπου η θέση τών τοίχων δηλωνετά με καλοκλαδεμένους θάμνους. Κι αύτό γιατί κανενός ρωμαϊκού σπιτιού ή άνασκαφή δέν έχει άλοκληρωθεί μέσα στό άρχαιοιογικό πάρκο, ώστε νά είναι

Τμήμα τού παιδόποτου που υπάρχει τή μορφή ρωμαϊκής πόλης.

δυνατή ή έπισκεψή του. Μέ αύτό τόν τρόπο μπορεί κανείς νά πάρει πραγματική ίδεα γιά τό μέγεθος, τή διάταξη τών χώρων, τής αύλης, τού κηπού κ.ά. Στά έπιστημα δωμάτια τή θέση τών μωσαϊκών τήν καταλαμβάνουν χαλιά άπό λουλούδια (!). Έδω κοντά έχουν κατασκευαστεί ένας φούρνος και δύο χειρόποδια, γιά τό άλεσμα τών δημητριακών, πού λειτουργούν κανονικά καί μπορεί νά δοκιμαστούν άπο τούς έπισκεπτές. Έπισης, σε γειτονικό χωράφι καλιεργούνται ποικιλείς δημητριακών καί δωτριών, πού φυτεύονται στή ρωμαϊκή περιόδο καί μάς είναι γνωστά άπο τά εύρηματα τής παλαιοθαντικής στό χώρο τής άναστηφής. Άπο τίς έργασιες πού δρισκούνται διάκομα σε έξελιξη είναι καί μερική άνοικοδόμηση τήματος τού ναού κοντά στό λιμάνι. Η άνακτασκευή τής βάσης καί μερικών ή τούς ύψους 14 μ. κορινθιακών κίονες δίνει στόν έπισκεπτή κάποια ίδεα γιά τό μέγεθος καί τήν έπιβλητητήτα αύτών τών μνημειακών οικοδομημάτων.

«Ολα αύτά τά ώραια καί πρωτότυπα πράγματα πλαισιώνονται συνεχώς καί σέ δηλη τή διάρκεια τού περιπάτου άπο μεμονωμένα εύρηματα, όπως τήμα τού ύδραγμαγείου καί στέρνας, άναθματική στήλη στό ντυπού θεό Silvanus, ή τού γιγάντιου κίονα με τό Δία στήν κορωφή του, πού δίνουν άφορμές γιά παράστηση σχεδιαγραμμάτων, άναπαραστάσεων σχεδίων και κειμένων, πού άναλύουν καί έπειηγούν τίς διάφο-

'Η άναβιση των όρχαίων παιχνιδιών άποτελεί βασικό στοιχείο διασκέδασης στο όρχαιολογικό πάρκο της CUT. Άριστερά το παιχνίδι οργα, δεξιά ριμπά-κά επταρπέζα παιχνίδια.

ρες πτυχές της ζωής της όρχαιας πόλης (π.χ. έδω υδρευση ή θρησκεία).

Έκεινο, δημιούργησε την περιδιάθαση, έκεινο πού λύνει τις άπορεις και δίνει νέες προσκτάσεις για σκέψεις και συγκρίσεις είναι το «κέντρο πληροφόρησης», δημιούργησε το ανακατασκευασμένο ρωμαϊκό σπίτι με προστώο, που μέσα στους δύο χώρους του προσφέρεται διττή πληροφόρηση. Στόν ένα χώρο παρουσιάζεται η ίδια η CUT, και ίστορία της, η πολιτική της θέσης και σημασία μέσα στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ακόμα στοιχεία για τη δομή της διοικησης στα ρωμαϊκά χρόνια, έπειτα για την όρχαια θρησκεία, το έμποριο και την οικονομική δραστηρότητα στην πόλη, στην έπαρχια Germania Inferior κ.ά. Στόν άλλο χώρο θέλεται κανείς παρουσίαση των μεθόδων της όρχαιολογικής έρευνας και τών διάφορων σταδίων, π.χ. διαδικασία μελέτης των εύρημάτων (θρησκευμάτων, ταξινόμηση, καταλογογράφηση, συντήρηση). Εισαγωγή στην άεροφωτογραφία και στήν έρευνα του έδαφους με μαγνητόμετρο - δύο μεθόδοι πολύ διαδομένες στήμερα στη Γερμανία, πολυθέαμα για τη ζωή σε ρωμαϊκή πόλη, για τό όμφιθετρο, για τούς τρόπους δόμησης στη ρωμαϊκή περίοδο. Κι έπανω στά τραπέζια άνοιγμένα - προκλητικά - διλα τά σχετικά με τά θέματα αύτα. Βιβλία καθών, και πολλά παιδιά για τη ζωή στην Άρχαιότητα κλπ. "Άσ σημειωθεί πώς αυτός ο χώρος δέν είναι μουσείο- τά εύρηματα τών άνα-

γιάννη, τό χώρο γύρω από την Πνύκα και τού Φιλοπάππου, τίς Αγορές (όρχαια και ριμπάκα), τή βιθιλοθήτη τού Άδριανού, τόν Κεραμεικό και τό Γκάζι.

Οι χώροι αυτοί μπορεί νά χωριστούν σε 3 κατηγορίες: I: Παλιοί και ήδη διαμορφωμένα όρχαιολογικού χώροι.

II: Χώροι πράσινοι, πού καλύπτονται κυρίως από δένδρα, και III: Χώροι πού άπελευθερώθηκαν στρόφατα ή θά άπελευθερώθηκαν στό μέσο μέλλον (στρατόπεδο Μακρυγάννη και Γκάζι). Αύτες οι 3 τελείως διαφορετικές μεταξύ τους κατηγορίες χώρων θά πρέπει νά χρησιμοποιηθούν μέτετοιον τρόπο ώστε νά άλληση συμπληρώνονται και νά καλύπτουν διλες τις άναγκες πού άπαιτει ένα σύγχρονο όρχαιολογικό πάρκο, γιατί σε τούτο διαφέρει κυρίως τό πάρκο της Άθηνας από αύτό της CUT στό έναντεν: Θά πρέπει νά φτιαχτεί πάνω σε ήδη δεδομένους χώρους και έπιφανεις, πού δέν έπιτρέπουν τολμηρούς πειραματισμούς, και έπειμάσεις.

Η πρώτη διαπίστωση γιά την Άθηνα είναι ή μεγάλη έλλειψη έλευθερων έπιπεδων έπιφανειών, διπού θά μπορούν άνετα νά παιζουν τά παδιά, νά ξαπλώνουν οι μεγάλοι κλπ. Αυτό σημαίνει ότι θά πρέπει νά έκμεταλλευτούμε διλες τίς παρόμοιες έπιφανειες πού μάς προσφέρουν οι νεασπελευθερωνόμενοι χώροι, διλά και ού πάρχοντες όρχαιολογικοί και νά τους στρώσουμε μέ γρασίδι. Κι αύτό θά άποτελεσει πρώτης τάξεως πρόκληση στόν κόσμο γιά νά ξαπλώνει

Καί τώρα στά «καθ' ήμας»...

Τό σχεδιαζόμενο γιά την Άθηνα όρχαιολογικό πάρκο προβλέπεται νά περιλαμβάνει τίς περιοχές του Ζαππείου, του Άρδηττου και του Όλυμπειου, τημήμα της συνοικίας Μακρυ-

μπροστά στά μνημεία και μπορέσει νά δέν όποιο άλλη οπτική γνώνια — κυριολεκτικά και μεταφορικά!

Αυτό ος γίνει εύκαρια για ν' άλλαξουμε τη σχέση των μνημείων με τόν κόσμο: ήδη έχασμασε τη σφυρίχτα του φύλακα και την απειλή του «μήνην έγγιζετε!» Ο σεβασμός πρός τά όρχαία δέν πρέπει νά είναι άποτέλεσμα διατάξεων και καταναγκασμού, άλλα θά προέλθει σιγά σιγά από τη γνωριμία μαζί τους κι από την ισότιμη σχέση φορέων και άποδεκτή τους μνημάτως. Νομίμω πώς τό τέμενος τού 'Ολυμπείου θά άποκτησεις άλλη διάσταση, που διά είναι πιο κοντά πρός την ούσια του, όταν ή ορίζοντα έπιφανεία τού γίνεται καταπράσινη και στολίζεται από τά χρωματιστά ρούχα τών παιδιών που θα παιζούν.

Κάτι τηνίστοιχο και μαλιστά σε μεγαλύτερη έκταση θά μπορει νά γίνει και στού Μακριγιάννη και στο Γκάζι, πάντοτε, θέβαια, σε συνδυασμό με τους παιδότοπους και με τις άλλες έγκαταστάσεις θά πρέπει νά προβλεφτούν και οι όρχαία για νά παίζουν τά παιδιά τά όρχαία έλληνικά και ρωμαϊκά παιχνίδια, καθώς και άλλα «δραχαιολογικά» παιχνίδια, όπως ή συγκόλληση στράτων, σχεδιάση αγγείων και άλλων εύρημάτων κλπ.

Η δεύτερη διαπίστωση είναι ότι οι τωρινοί όρχαιοικοι χώροι δέν μπορει νά ένταχτούν, έτσι όπως είναι, μέσω στό όρχαιοικο πάρκο, άλλα ήδη πρέπει προηγουμένως νά «ζωντανεύουν» και νά γίνουν πιο εύχαριστοι και έλκουστοι. Κι αύτό είναι δυνατό μόνο όταν τά ίδια τά έρεπτα «μιλήσουν» στόν έπισκεπτή παιδιάτερα στά παιδιά. Θά πρέπει, λοιπόν, σε κάθε όρχαιοικο χώρο, κι άναλογα με τις ύπαρχουσες δυνατότητες και ίδιαιτερότητες, και χωρίς νά άλλωσθει καθόλου αυτό καθ' έαυτό τό όρχαιοιγονο περιβάλλον, νά στηθούν σχεδιαγράμματα, μακέτες, έπειτηματικά κείμενα, φωτογραφίες, σκίτσα κλπ. και άλλα αύτά μέχριούμενη διάθεση, μέ έντονα χρώματα, ώστε νά γίνεται σαφής και εύκολον η λειτουργία του μνημείου μέσα στό χώρο, στήν κοινωνία και στό ιστορικό πλαισίου δημιουργήθηκε. Θά πρέπει έτσι τά μνημεία νά γίνουν οι φορείς πρός τη γνώση τής ιστορίας και τής όρχαιας κοινωνίας.

Και ή 'Αθηνά έχει τή δυνατότητα νά ένταξει αύτή τή στιγμή μέσα στό όρχαιοιγονο της πάρκο μνημεία και χώρους που καλύπτουν διλούς τούς τομείς τής όρχαιας ζωής και δραστηριότητας. Έτσι θά μπορει μέσα σέ

κάθε χώρο νά δίνεται ή ιστορία και ή λειτουργία του ίδιου του μνημείου και νά έπειτηγεται ένας τομέας τής όρχαιας κοινωνίας με στόχο από τη μιά νά υπάρχει άμεση άντιστοιχιά μεταξύ του «ζωντανού» μνημείου και τών έπειτημένων, και από την άλλη νά μπορει κάποιος, μέ διαδοχικές έπισκεψεις στούς διάφορους χώρους, νά συναποκλίζει γενική εικόνα γιά τήν όρχαια ζωή και δραστηριότητα.

τής στρωματογραφίας, τής ιστορικής διαδρομής και τών άλλων στοιχείων που είναι ουστό νά ποτοκούσιει κανείς από μά νασακαφή. Έκει μπορει νά μοιράζονται στά παιδιά διστρακά ή πάουλοιονται μικρά και φηγάν έκμαγεις από λυχνάρια, δαχτυλίδια, άστραγαλούς κλπ.

Και κάτι τελευταίο, άλλα έξισου σημαντικό. Κοντά σε καθέναν από τους όρχαιοιγοκάρους θώρους του πάρκου - όχι άπαραίτητα μέσα, αλλά πάντως κοντά - θα πρέπει νά δημιουργηθούν εύπρεπεις ταβέρνες και άνωφυκτήρια με συγκεκριμένες προδιαθέσεις στη λειτουργία τους, δηώς πχ. μόνο πήλινα πιάτα ή άνωφυκτικά μόνο σε κύλικες! κλπ., ώστε ο έπισκεπτής νά μπορει άκομα και μέσα από αυτές τις λεπτομέρειες νά έρχεται κοντά στόν όρχαιο κόσμο.

Άν τώρα δύλα αύτά τά συνδυάσουμε με καθημερινές ξεναγίεσι, που θα γίνονται στούς μαθητές σχολείων, αλλά και σε ένηλτους, σε δύλους τους χώρους από φοιτητές της όρχαιοιγοιας, τών παιδαγωγικών ή τής Σχολής Ξεναγών, ή άκομά τά συνδέουμε με τό νέο Μουσείο τής 'Αθηνάς, όπου θα παρουσιάζεται διλή ή ιστορική πορεία τής πόλης και θα γίνονται οι παροπομέτες στά κατά τόπους μνημεία, πιστεύουμε ότι τότε θά είμαστε πόλη κοντά πρός τη δυνατότητα νά γίνουν τά μνημεία ζωντανοί φορείς και πομποί των μνημάτων τής Αρχαιότητας, και δύι μόνο θυσιού μάρτυρες τής. Και 'Αθηνά έχει αύτή τή στιγμή όχι μόνο άλλες τις προϋποθέσεις, άλλα και κάποια ύποχρέωση νά κινηθει πρός αυτόν τό σκοπό.

Proposals for an Archaeological Park

P. Valavanis

A visit in the archaeological park of Xanten, West Germany, was the motive for some ideas and proposals for a similar park planned for Athens. The creation of extensive areas of green as well as the «alive» presentation of various monuments to the public with the assistance of all the modern methods of Museology, are judged necessary, therefore, they are underlined. Needless to say that Athens possessing a variety of monuments of high quality can well function as an ideal medium of information on all the aspects of life and on the transmission of the classical Antiquity messages.